

Uchwała Nr 12/2014
Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny
Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013
z dnia 18 marca 2014 r.

w sprawie przyjęcia Metodologii oceny kryteriów wyboru projektów dla Działania 1.1. Infrastruktura drogowa Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013

Na podstawie art. 65 lit a) Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego Rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, na podstawie rozdz. II ust. 1 Uchwały nr 85/1101/07 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie powołania oraz określenia zadań i trybu pracy Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (ze zm.)¹ oraz na podstawie § 4, ust. 2 pkt 1) Regulaminu pracy Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 uchwala się, co następuje:

§1. Przyjmuje się Metodologię oceny kryteriów wyboru projektów dla Działania 1.1. Infrastruktura drogowa Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, dla Konkursu nr 119/I/1.1/2014, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Komitetu Monitorującego

PIOTR GALBECKI
Piotr Galbecki

¹ Zadania oraz tryb pracy Komitetu Monitorującego RPO WK-P na lata 2007-2013 został określony następującymi uchwałami:
- Nr 85/1101/07 z dnia 18 grudnia 2007 r. w sprawie powołania oraz określenia zadań i trybu pracy Komitetu Monitorującego Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 (RPO WK-P);
Uchwała została zmieniona następującymi uchwałami zmieniającymi: Nr 11/105/2008 z dnia 12 lutego 2008 r., Nr 14/140/08 z dnia 21 lutego 2008 r., Nr 42/515/08 z dnia 10 czerwca 2008 r., Nr 89/1101/08 z dnia 21 listopada 2008 r., Nr 19/226/09 z dnia 10 marca 2009 r., Nr 64/1084/09 z dnia 25 sierpnia 2009 r., Nr 31/429/10 z dnia 20 kwietnia 2010 r., Nr 6/73/11 z dnia 27 stycznia 2011 r., Nr 11/142/11 z dnia 17 lutego 2011 r., Nr 14/216/11 z dnia 1 marca 2011 r., Nr 4/752/11 z dnia 28 czerwca 2011 r., Nr 6/66/12 z dnia 25 stycznia 2012 r., Nr 17/463/12 z dnia 25 kwietnia 2012 r., Nr 3/52/13 z dnia 16 stycznia 2013 r., Nr 20/744/13 z dnia 22 maja 2013 r., Nr 7/222/14 z 26 lutego 2014 r.

UZASADNIENIE

Zgodnie z zapisami art. 65 lit. a) rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006 z dnia 11 lipca 2006 r. ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności i uchylającego Rozporządzenie (WE) nr 1260/1999, Komitet Monitorujący analizuje i zatwierdza kryteria wyboru finansowanych operacji oraz ich zmiany w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013.

Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego stworzyła ponadto Metodologię oceny kryteriów mającą na celu usprawnienie procesu oceny oraz ujednolicenie interpretacji poszczególnych kryteriów w celu uniknięcia rozbieżności w interpretacji kryteriów przez ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie projektów na etapie oceny merytorycznej.

Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 stworzyła „Metodologię oceny kryteriów wyboru projektów dla Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013.

Celem regulacji jest zatwierdzenie Metodologii oceny kryteriów wyboru projektów dla Działania 1.1. Infrastruktura drogowa, schemat: ścieżki rowerowe Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013. Uchwałą Nr 61/2013 z dnia 13 grudnia 2013 r. Komitet Monitorujący RPO przyjął kryteria wyboru projektów dla Działania 1.1. Infrastruktura drogowa, schemat: ścieżki rowerowe, które mają obowiązywać dla wniosków składanych po dniu wejścia w życie uchwały. W związku ze zmianą kryteriów zachodzi konieczność zmiany metodologii oceny przedmiotowych kryteriów.

Załącznik do uchwały nr 12/2014
Komitetu Monitorującego RPO WKP
z dnia 18 marca 2014 r.

**REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO
NA LATA 2007-2013**

**METODOLOGIA OCENY
KRYTERIÓW WYBORU PROJEKTÓW
DLA REGIONALNEGO PROGRAMU OPERACYJNEGO
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO
NA LATA 2007-2013**

**Działanie 1.1. Infrastruktura drogowa, schemat: ścieżki rowerowe
Konkurs nr 119/I/1.1./2014**

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

**WOJEWÓDZTWO
KUJAWSKO-POMORSKIE**

**UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO**

Mój region w Europie

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp	3
B.1.1. Cele projektu wspierają realizację celów określonych dla Działania 1.1	3
B.1.2. Wykonalność techniczna, technologiczna i instytucjonalna projektu	4
B.1.3. Wykonalność finansowa i ekonomiczna projektu	8
B.1.4. Trwałość rezultatów projektu	17
B.1.5. Możliwość realizacji inwestycji	21
B.1.6. Gotowość techniczna projektu do realizacji	21
B.1.7. Projekt zakłada pozytywny lub negatywny wpływ na polityki horyzontalne	21
Kryterium można uznać za spełnione po uzyskaniu co najmniej jednej odpowiedzi 'tak' na którekolwiek pytanie w którymkolwiek podkryterium.	23
B.1.8. Strategiczny charakter projektu i komplementarność z innymi przedsięwzięciami	23
B.2.1. Oczekiwane rezultaty projektu w sposób bezpośredni wspierają realizację celów określonych w Uszczegółowieniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla Działania 1.1.	25
B.2.2. Projekt jest zgodny z określonymi w Uszczegółowieniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego najbardziej pożądanymi typami projektów.	27
B.2.3. Gotowość techniczna projektu do realizacji	27
B.2.4. Szerszy wpływ projektu	28
B.3.1. Projekt przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego	28

Wstęp

Instytucja Zarządzająca Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013 stworzyła „Metodologię oceny kryteriów wyboru projektów dla Działania 1.1. Infrastruktura drogowa – schemat: ścieżki rowerowe” celem usprawnienia procesu oceny oraz ujednolicenia interpretacji poszczególnych kryteriów, co pozwoli uniknąć rozbieżności w interpretacji kryteriów przez ekspertów oceniających wnioski o dofinansowanie projektów na etapie oceny merytorycznej.

W tabelach umieszczonych pod nazwą każdego z kryteriów pomocniczo wskazano, gdzie ekspert oceniający może znaleźć informacje dotyczące danego kryterium. Jednakże tabela ta nie zwalnia eksperta z całościowej oceny wniosku o dofinansowanie projektu i uwzględnienia niezbędnych do oceny informacji również w przypadku, gdy Wnioskodawca ujął je w innej części dokumentacji projektowej.

B.1.1. Cele projektu wspierają realizację celów określonych dla Działania 1.1

Cele projektu są zgodne z zapisami Uszczegółowienia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla Działania 1.1. Infrastruktura drogowa – schemat: ścieżki rowerowe, tj. poprawa stanu dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych oraz bezpieczeństwa w ruchu drogowym

Wniosek

- C.1.3 (głównie)
- C.1.2 (do weryfikacji przedmiotu projektu)

Załączniki

- Studium wykonalności:
- II.5 (pomocniczo)

Z jednej strony każdy projekt musi realizować cele danego działania/poddziałania, jak i całego RPO. Z drugiej strony jednak, sprawdzenie wniosku w kontekście zgodności z zapisami RPO WK-P i uszczegółowienia RPO nastręcza wiele trudności. Należy tu pamiętać, że mamy do czynienia z oceną dostępową, a więc oceną, która albo przyjmuje wniosek do dalszej oceny, albo go odrzuca. Na oceniającym ciąży zatem duża odpowiedzialność, przez co zasady oceny muszą być precyzyjnie określone tzn. kiedy projekt spełnia, a kiedy nie spełnia danego kryterium.

Już podczas oceny projektów w ramach Zintegrowanego Programu Rozwoju Regionalnego (ZPORR) tego typu zapisy powodowały trudności w jednoznacznej ocenie. Jest to bardzo subiektywne kryterium i wyłącznie od oceniającego zależy, czy oceni projekt jako wspierający realizację celów, czy też nie. Jednocześnie dla oceniającego jest to kryterium, według którego bardzo trudno jest oceniać projekt, bowiem nie ma jasnych wytycznych, określających kiedy projekt jest zgodny z celami, a kiedy nie.

Należy tu zwrócić uwagę na fakt, że w takim brzmieniu kryterium, będzie ono albo martwym kryterium (każdy projekt będzie zgodny z celem i uzasadnieniem działania, a odrzucenie

będzie następować w oparciu o inne, bardziej wyraziste elementy kryterium, np. 'Projekt dotyczy właściwego tematu priorytetowego'), albo będzie powodem licznych odwołań.

Podejście zaproponowane w niniejszym podręczniku bazuje na rozbiciu celu działania na poszczególne elementy i znalezieniu części wspólnych działań w projekcie (opisanych przez produkty i rezultaty), które wpisują się w poszczególne elementy celu.

W tym kryterium badamy wpływ rezultatów ilościowych i jakościowych na osiągnięcie celu działania. Dlatego pomocne będzie wypełnienie poniższej tabeli.

W tym kryterium badamy wpływ rezultatów ilościowych i jakościowych na osiągnięcie celu działania. Dlatego pomocne będzie wypełnienie poniższej tabeli.

Cel	poprawa stanu dróg wojewódzkich, Powiatowych i gminnych	poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym
Rezultat		
[1] <i>Tu należy wpisać poszczególne rezultaty ilościowe i jakościowe (każdy w oddzielnym wierszu)</i>	wpisujemy: 1 jeżeli rezultat wpływa na dany element celu lub 0 w przeciwnym przypadku ? trudno powiedzieć	
[2] ...		
[n] ...		
Suma	0 - n	0 - n

Po wypełnieniu każdego pola poprzez 0 lub 1, sumujemy kolumnami i wpisujemy do ostatniego wiersza (suma może wynieść od 0 do liczby wierszy, w których są rezultaty).

Jak oceniac?	Projekt spełnia / nie spełnia danego kryterium	Tak / Nie
	Jeżeli suma w pierwszej lub drugiej kolumnie jest większa od 0	Tak
	Jeżeli suma w pierwszej i drugiej kolumnie jest równa 0, ale w jednym z wierszy znajduje się odpowiedź '?' (trudno powiedzieć)	Do wyjaśnienia
	Jeżeli suma w pierwszej i drugiej kolumnie jest równa 0	Nie

B.1.2. Wykonalność techniczna, technologiczna i instytucjonalna projektu

Kryterium to składa się z kilku podkryteriów, które należy rozpatrzyć oddzielnie, a spełnienie kryterium wymaga spełnienia poszczególnych podkryteriów:

Harmonogram realizacji projektu jest realistyczny i uwzględnia zakres rzeczowy oraz czas niezbędny na realizację procedur przetargowych i inne okoliczności niezbędne dla realizacji projektu.

Gdzie szukać informacji?

Wniosek o dofinansowanie

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Sekcja I (głównie)
Sekcja E (głównie)

Studium wykonalności:
II.9 (głównie)

Oceniamy w tym podkryterium następujące aspekty dotyczące harmonogramu:

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Czy wskazano podstawowe daty dotyczące przebiegu realizacji projektu (rozpoczęcia i zakończenia rzeczowego i finansowego realizacji projektu)?		
	Czy realizację projektu podzielono na etapy ułatwiające zrozumienie projektu? (czy zadania w projekcie są wystarczająco szczegółowe?)		
	Czy harmonogram zawiera następujące elementy realizacji projektu? <ul style="list-style-type: none"> • uzyskanie decyzji o ustaleniu lokalizacji projektu inwestycyjnego, • uzyskanie prawa do dysponowania nieruchomością na cele budowlane, • uzyskanie zezwolenia na inwestycję, • ogłoszenie przetargu na wykonanie zadania inwestycyjnego i podpisanie umowy z wykonawcą robót, • odbiór końcowy robót, 		
	Czy harmonogram zawiera terminy związane z ogłaszaniem przetargów zgodne z obowiązującym prawodawstwem?		
	Czy przewidziane w harmonogramie działania są prawidłowo rozplanowane w czasie i realne do wykonania?		
	Czy harmonogram bierze pod uwagę warunki otoczenia (pogodowe, środowiska, topografii itd.)?		
	Łącznie całe podkryterium		

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania (ewentualnie część z nich może nie dotyczyć przedmiotowego projektu) umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

Założenia projektu są zgodne z odpowiednimi wymogami technicznymi i regulacjami prawnymi.

Gdzie szukać
informacji?

Wniosek o dofinansowanie

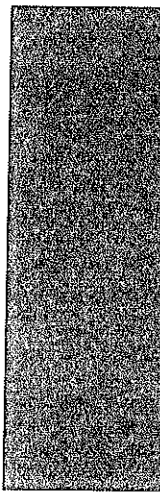
C.1.2 (głównie)
Sekcja F

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:
II.8 (głównie)
IV.3 (głównie)

Oceniamy w tym podkryterium następujące aspekty dotyczące tego zagadnienia:

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Czy opisano wszystkie wymagania techniczne, jakie powinny spełniać działania i produkty w projekcie?		

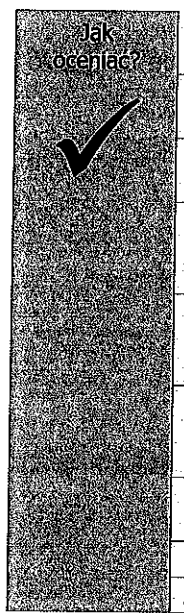
	Czy działania i produkty projektu spełniają wszystkie wymagane wymagania techniczne?
	Czy opisano pełny zestaw decyzji, uzgodnień, dokumentacji i innych informacji wynikających z unormowań prawnych?
	Czy opisano w jaki sposób projekt spełnia wymagania wszystkich regulacji polskich i unijnych?
	Czy stan prawny gruntów/obiektów gdzie projekt będzie realizowany umożliwia przeprowadzenie działań projektu bez zakłóceń?
	Czy inwestycja jest zgodna z zapisami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego?
	Czy pozwolenie na budowę obejmuje wszystkie niezbędne elementy inwestycji objętej projektem?
	Czy projekt posiada (będzie posiadać) wszystkie niezbędne uzgodnienia konserwatorskie?
	Łącznie całe podkryterium

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania (ewentualnie część z nich może nie dotyczyć przedmiotowego projektu) umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

Założone wartości wskaźników produktu i rezultatu są realne do osiągnięcia

	Wniosek o dofinansowanie	Załączniki do wniosku o dofinansowanie
	H.1 (pomocniczo) C.1. (pomocniczo)	Studium wykonalności: II.5 (głównie)

Oceniamy w tym podkryterium następujące aspekty dotyczące tego zagadnienia:

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Czy wskaźniki realizacji (produktu i rezultatu) wynikają z przyjętych celów?		
	Czy wszystkie cele mogące być skwantyfikowane, zostały opisane za pomocą wskaźników?		
	Czy wskaźniki produktu, które są związane wyłącznie z okresem wdrażania projektu, zostały podane wyłącznie za okres, w którym projekt jest realizowany?		
	Czy wskaźniki rezultatu zostały przedstawiane za okres nie wcześniejszy niż powiązane z nimi bezpośrednio wskaźniki produktu? (bowiem zawsze są ich wynikiem)		
	Czy wskaźniki nie zostały ujęte zbyt ogólnie? (projekt dotyczy wybranej działalności projektodawcy, a wskaźniki zostały określone dla całego podmiotu)		
	Czy wskaźniki zostały wyrażone liczbowo oraz podano czas ich osiągnięcia?		
	Czy wskaźniki są możliwe do osiągnięcia w założonym czasie?		
	Łącznie całe podkryterium		

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania (ewentualnie część z nich może nie dotyczyć przedmiotowego projektu) umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

Wnioskodawca gwarantuje techniczną wykonalność projektu.

Wniosek o dofinansowanie

C.1

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:

II.4

II.7

II.8

IV.1

Oceniamy w tym podkryterium następujące aspekty dotyczące tego zagadnienia:

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Czy potrzeba realizacji danego projektu jest zrozumiała i jasno wynika z przytoczonych problemów i niedogodności?		
	Czy opis jest przekonujący?		
	Czy opisane problemy rzeczywiście związane są z brakami i niedogodnościami? Czy też może wynikają z nieodpowiedniego zagospodarowania, wykorzystania istniejącej infrastruktury?		
	Czy wiarygodnie opisano problemy, które rozwiąże realizacja projektu?		
	Czy przedstawiono funkcjonalność rozwiązań zaproponowanych w projekcie (np. rozwiązań technicznych)?		
	Czy przedstawiono logikę dostosowania rozwiązań wypracowanych w ramach projektu do poszczególnych celów, które ma spełniać?		
	Czy projektodawca jest przygotowany do realizacji projektu i czy przygotowano odpowiedni sposób wdrażania projektu (przygotował system realizacji projektu zgodny z zapisami instrukcji)?		
	Łącznie całe podkryterium		

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania (ewentualnie część z nich może nie dotyczyć przedmiotowego projektu) umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

Zakres rzeczowy projektu jest technologicznie wykonalny

Wniosek o dofinansowanie

C.1

B.5

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:

II.3

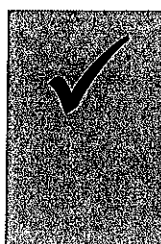
II.4

II.7

II.8

Oceniamy w tym podkryterium następujące aspekty dotyczące tego zagadnienia:

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy

	Czy wybrano optymalny wariant projektu?
	Czy wybrano poprawnie miejsce realizacji projektu?
	Czy opisane niezbędne rodzaje czynności, materiałów i usług wystarczą do osiągnięcia produktów projektu?
	Czy opis cech proponowanych technologii, elementów inwestycji, parametrów technicznych inwestycji – jest poprawny?
	Łącznie całe podkryterium

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania (ewentualnie część z nich może nie dotyczyć przedmiotowego projektu) umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

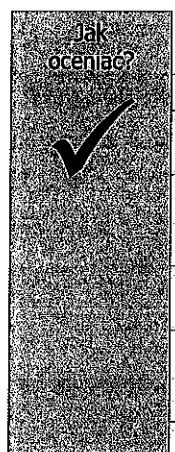
B.1.3. Wykonalność finansowa i ekonomiczna projektu

Kryterium to składa się z kilku podkryteriów, które należy rozpatrywać oddzielnie, a spełnienie kryterium wymaga spełnienia poszczególnych podkryteriów:

Planowane wydatki kwalifikowane są zgodnie z przepisami prawa oraz z Wytycznymi w zakresie kwalifikowalności wydatków w związku z realizacją Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013

	Gdzie szukać informacji?	Wniosek o dofinansowanie	Załączniki do wniosku o dofinansowanie
	J.4		Studium wykonalności: III.2

Oceniamy w tym podkryterium następujące aspekty dotyczące tego zagadnienia:

	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Wydatki zostały poniesione w okresie kwalifikowalności wydatków		
	Wydatki są zgodne z obowiązującymi przepisami prawa unijnego oraz prawa krajowego		
	Wydatki są zgodne z postanowieniami RPO WK-P (należą do wydatków możliwych do sfinansowania zgodnie z wytycznymi w zakresie kwalifikowania wydatków w ramach RPO WK-P)		
	Wydatki są niezbędne do realizacji projektu i zostaną poniesione w związku z realizacją projektu		
	Wydatki zostaną dokonane w sposób oszczędny, tzn. w oparciu o zasadę dążenia do uzyskania założonych efektów przy jak najniższej kwocie wydatku		
	Łącznie całe podkryterium		

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania (ewentualnie część z nich może nie dotyczyć przedmiotowego projektu) umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

Analiza finansowa i ekonomiczna przedsięwzięcia została przeprowadzona poprawnie

Wniosek o dofinansowanie

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:

III.

Bardzo trudno będzie nam ustalić, czy analizy zostały przeprowadzone poprawnie, ponieważ zagadnienie to jest bardzo obszerne i złożone. Dlatego, aby ułatwić określenie, kiedy analizy zostały poprawnie przeprowadzone, wypełniamy poniższą check-listę ('poprawność' oznacza zgodność z metodologią określoną w wytycznych ogólnych i tematycznych do studiów wykonalności):

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Czy przyjęte założenia przeprowadzanych analiz są poprawne i realne?		
	Czy wzięto pod uwagę wszystkie elementy, etapy projektu?		
	Czy właściwie określono oddziaływanie projektu i wykorzystano je zarówno do wyliczenia przychodów, jak i kosztów?		
	Czy założono odpowiedni okres referencyjny?		
	Czy sporządzono analizę wrażliwości i ryzyka (jeżeli wytyczne tego wymagają)?		
	Czy wzięto pod uwagę wartość rezydualną (jeżeli dotyczy)?		
	Czy analiza finansowa została przeprowadzona zgodnie z zasadami przygotowywania takich analiz?		
	Czy analiza jest prowadzona z punktu widzenia właściciela i/lub operatora?		
	Czy wzięto pod uwagę wyłącznie przepływy pieniężne?		
	Czy uwzględniono zmianę wartości pieniądza w czasie?		
	Czy analizę sporządzono w odpowiednich cenach?		
	Czy przyjęto prawidłową finansową stopę dyskonta?		
	Czy przedstawiona prognozowana liczba użytkowników dla wariantu bazowego jest poprawna?		
	Czy przedstawiona prognozowana liczba użytkowników po realizacji projektu jest poprawna?		
	Czy kalkulacja przychodów dla wariantu bazowego jest poprawna?		
	Czy uwzględniono wskaźnik ściągłości opłat?		
	Czy kalkulacja przychodów po realizacji projektu jest poprawna? Czy założono ten sam sposób jak w wariantie bazowym wyliczania opłat oraz ten sam wskaźnik ściągłości opłat? Czy przyjęto realne założenia? Czy uwzględniono wszystkie przychody z działalności w odpowiednim okresie referencyjnym? Czy kalkulację przychodów oparto na poprawnej, zrozumiałej, rzetelnej i wiarygodnej kalkulacji cen za oferowane w wyniku realizacji projektu produkty lub usługi?		
	Czy wzięto pod uwagę 'zasadę sprawiedliwości' (jeżeli dotyczy)? Czy ceny odzwierciedlają społeczne koszty krańcowe? Czy ceny są oparte o rzeczywiste spożycie zasobów? Czy wariant 'bez realizacji projektu' zakłada taką samą lub niższą marżę zysku operacyjnego jak wariant 'z realizacją projektu'?		
	Czy w kalkulacji zmiany przychodów wywołanych realizacją projektu nie ma błędów rachunkowych? Czy wszystko jest zrozumiałe i logicznie powiązane z poprzednimi wyliczeniami?		

	Czy przyjęto realne i możliwe do osiągnięcia założenia odnośnie kosztów w wariancie 'bez realizacji inwestycji'? Czy uwzględniono wszystkie koszty? Czy podzielono koszty według klasyfikacji kosztów rodzajowych?
	Czy przyjęto realne założenia odnośnie poziomu kosztów 'po realizacji projektu'? Czy podano źródła szacunku kosztów? Czy uwzględniono wszystkie koszty z działalności po realizacji projektu w odpowiednim okresie referencyjnym?
	Czy w kalkulacjach zmiany kosztów wywołanych realizacją projektu nie ma błędów rachunkowych? Czy wszystko jest zrozumiałe i logicznie powiązane z poprzednimi wyliczeniami?
	Czy przedstawiony plan amortyzacji jest poprawny i zrozumiały? Czy zawiera rok, wartość początkową, amortyzację roczną i wartość netto środka trwałego? Czy przyjęto poprawną stawkę amortyzacji?
	Czy przedstawiona kalkulacja rachunku zysków i strat jest wykonana zgodnie z definicjami określonymi w ustawie o rachunkowości?
	Czy w rachunku zysków i strat ujęto wyłącznie zmiany poszczególnych pozycji rachunku wywołanych realizacją projektu?
	Czy przedstawiona kalkulacja zapotrzebowania na kapitał obrotowy jest poprawna? Czy określono pozycje, jakie będą występowały w aktywach i pasywach kapitału obrotowego (należności, zapasy, gotówka i zobowiązania krótkoterminowe)? Czy określono cykle rotacji poszczególnych składników kapitału obrotowego? Czy wyliczono zapotrzebowanie na poszczególne elementy kapitału obrotowego?
	Czy przedstawiony rachunek przepływów pieniężnych inwestora w okresie realizacji i eksploatacji projektu jest zgodny z definicjami określonymi w ustawie o rachunkowości?
	Czy rachunek przepływów pieniężnych mówi, w jaki sposób projektodawca zapewni płynność finansową projektu? Czy przedstawiono wiarygodne dowody na zapewnienie płynności finansowej inwestora? Czy przedstawiono czynniki, które mogą wpłynąć na płynność oraz sposoby ich przewyższenia?
	Czy podano źródła pokrycia deficytu?
	Czy FNPV/C i FRR/C obliczono właściwie?
	Czy FNPV/K i FRR/K obliczono właściwie?
	Czy analiza finansowa została przeprowadzona poprawnie? (tak, jeżeli na wszystkie powyższe pytania odpowiedziano 'tak')
	Czy analiza ekonomiczna została przeprowadzona zgodnie z zasadami przygotowywania takich analiz?
	Czy analizy dokonano z punktu widzenia społeczności?
	Czy dokonano (jeżeli to możliwe i dotyczy danego rodzaju projektów) korekt fiskalnych, korekt dotyczących efektów zewnętrznych i przekształcenia cen rynkowych w ceny rozrachunkowe? Czy wykorzystano wynagrodzenia ukryte?
	Czy przyjęto prawidłową społeczną stopę dyskonta?
	Czy ENPV i ERR obliczono właściwie?
	Czy współczynnik B/C obliczono właściwie?
	Czy analiza ekonomiczna została przeprowadzona poprawnie? (tak, jeżeli na wszystkie powyższe pytania odpowiedziano 'tak')
	Łącznie całe podkryterium

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania, które dotyczą przedmiotowego projektu, umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

Zaplanowane wydatki są niezbędne do realizacji projektu i osiągnięcia jego celów

Wniosek o dofinansowanie

J.4
C.1.2 (pomocniczo)

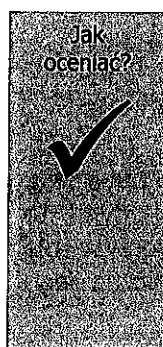
Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:
III.2
II.5 (pomocniczo)

W tym kryterium badamy, czy poszczególne wydatki wpływają na realizację celów projektu (produktów i rezultatów). Dlatego pomocne będzie wypełnienie poniższej tabeli.

Produkty / rezultaty	<i>Tu należy wpisać wszystkie produkty i rezultaty ilościowe i jakościowe projektu</i>	...	...	[n]
Wydatki <i>Tu należy wpisać poszczególne wydatki kwalifikowane (każdy w oddzielnym wierszu)</i>	wpisujemy: 1 wydatek wpływa na realizację wskaźnika 0 w przeciwnym przypadku ? trudno powiedzieć			
Suma	0..n			

Po wypełnieniu każdego pola poprzez 0 lub 1 (lub '?'), sumujemy kolumnami i wpisujemy do ostatniego wiersza (suma może wynieść od 0 do liczby wierszy, w których są wydatki).

Projekt spełnia / nie spełnia danego kryterium

Tak / Nie

Jeżeli sumy we wszystkich kolumnach są większe od 0

Tak

Jeżeli suma w przynajmniej jednej kolumnie jest równa 0, ale w jednym z wierszy znajduje się odpowiedź '?' (trudno powiedzieć)

Do wyjaśnienia

Jeżeli suma w przynajmniej jednej kolumnie jest równa 0 i we wszystkich wierszach tej kolumny znajdują się zera (czyli w żadnym nie będzie odpowiedzi '?') – trudno powiedzieć

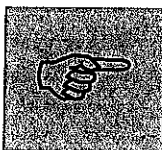
Nie

Czy projekt wymaga dofinansowania? (wykonalność finansowa)

Wniosek o dofinansowanie

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:

III.9

W przypadku wszystkich projektów, w których nie występuje pomoc publiczna, korzyści finansowe z realizacji projektu nie mogą przewyższyć kosztów finansowych. Oznaczałoby to, że projekt jest dochodowy dla właściciela / operatora i mógłby być finansowany jedynie ze środków własnych, bez udziału EFRR. Zatem właściciel / operator w takiej sytuacji mógłby decydować się na realizację projektu licząc, że zwróci mu się zainwestowany kapitał wraz z należnym zyskiem.

Natomiast środki europejskie są potrzebne do realizacji projektów niedochodowych dla właściciela / operatora (dla których FNPV/C jest ujemny), a więc teoretycznie właściciel / operator nie widzi potrzeby lub konieczności realizacji tych projektów (choć realizacja wielu tego typu projektów jest wymagana przez przepisy prawa), a są one potrzebne i korzystne dla społeczeństwa (ten warunek będzie sprawdzany w kolejnym podkryterium).

Projekt spełnia / nie spełnia danego kryterium

**Tak / Nie /
Nie dotyczy**

Jeżeli w projekcie występuje pomoc publiczna

Nie dotyczy

Czy FNPV/C < 0?

Tak

Zarówno odpowiedź 'Nie dotyczy', jak i 'Tak' uprawnia do kontynuowania dalszej oceny.

Czy projekt jest warty współfinansowania? (wykonalność ekonomiczna)

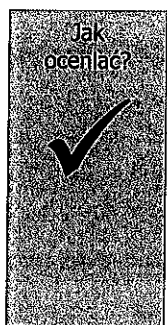
Wniosek o dofinansowanie

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:

III.11

Jest to drugi warunek, konieczny do spełnienia, aby projekt, nieobjęty pomocą publiczną, mógł uzyskać dofinansowanie. Chodzi w nim o to, że dofinansować możemy jedynie te projekty, które są korzystne dla społeczeństwa (*summa summarum* wszystkie korzyści dla danej społeczności wynikające z realizacji projektu przewyższają koszty ekonomiczne jego wdrożenia i funkcjonowania).

Projekt spełnia / nie spełnia danego kryterium

**Tak / Nie /
Nie dotyczy**

Jeżeli w projekcie występuje pomoc publiczna

Nie dotyczy

[dla projektów, w których należało wyliczyć ENPV]

Tak

Czy ENPV > 0?

[dla projektów, w których nie było konieczności wyliczania ENPV]

Czy wszystkie korzyści dla danej społeczności wynikające z realizacji projektu przewyższają koszty ekonomiczne jego wdrożenia i funkcjonowania?

Zarówno odpowiedź 'Nie dotyczy', jak i 'Tak' uprawnia do kontynuowania dalszej oceny.

Koszty kwalifikowane są uzasadnione i zaplanowane w odpowiedniej wysokości

Uzasadnienie ponoszenia kosztów kwalifikowanych poniekąd zweryfikowaliśmy w poprzednim podkryterium, dlatego tutaj zweryfikujemy ich zaplanowanie w odpowiedniej wysokości.

W tym celu na podstawie tabeli stworzonej w poprzednim podkryterium, określamy, czy wysokość wydatku została zaplanowana w odpowiedniej wysokości.

Jak oceniać?	Wydatek został zaplanowany w odpowiedniej wysokości:	Tak / Nie
	Wydatek 1	
	Wydatek 2	
	Wydatek 3	
	...	
	Wydatek n	
	Dodatkowe pytanie: Czy słusznie podatek VAT został uznany za kwalifikowany / niekwalifikowany?	

Podatek od towarów i usług (VAT) może być uznany za wydatek kwalifikowany tylko wtedy gdy¹:

- został faktycznie poniesiony przez beneficjenta oraz
- beneficjent nie ma prawnej możliwości odzyskania podatku VAT.

Możliwość odzyskania podatku VAT rozpatruje się w świetle ustawy o VAT. Odzyskanie podatku VAT oznacza odliczenie go od podatku należnego lub zwrot w określonych przypadkach. Zatem zaliczenie podatku, który nie może podlegać odliczeniu do kosztów uzyskania przychodów, nie jest ani odliczeniem, ani uzyskaniem zwrotu VAT, a więc nie jest odliczeniem podatku.

Beneficjent zobowiązany jest załączyć do wniosku o płatność oświadczenie, w którym zadeklaruje, czy w ramach realizowanego projektu będzie miał możliwość odzyskania podatku VAT poniesionego w związku z realizacją projektu. Jeżeli beneficjent uzna VAT za kwalifikowany, musi w oświadczeniu przedstawić szczegółowe uzasadnienie zawierające podstawę prawną wskazującą na brak możliwości obniżenia należnego VAT o VAT naliczony:

- w momencie składania wniosku o dofinansowanie projektu;
- w okresie realizacji projektu (i po jego zakończeniu) w związku ze zmianą struktury sprzedaży (lub zakupów), albo wykorzystania majątku związanych z projektem.

Beneficjent prowadzi działalność gospodarczą w zakresie oprowadzania turystów po szlakach turystycznych. W momencie składania wniosku korzystał on ze zwolnienia z rozliczania VAT z uwagi na niewielkie obroty (na podstawie art. 113 ust. 1 ustawy o VAT beneficjent korzystał ze zwolnienia z VAT, ponieważ wartość sprzedaży opodatkowanej (bez podatku)

¹ art. 3 e Rozporządzenia 1084/2006 oraz art. 7 ust. 1 pkt d Rozporządzenia 1080/2006.

nie przekroczyła łącznie w poprzednim roku podatkowym (2012) kwoty 150.000 zł).

Wobec tego beneficjent złożył oświadczenie, że nie będzie miał możliwości odzyskania podatku VAT. Z dokumentów, jakie dostarczył wraz z wnioskiem o dofinansowanie projektu (biznesplanu) wynika jednak, że planowane na rok 2013 i następne przychody tego przedsiębiorcy będą wynosić 160.000 zł. Jest to zatem wystarczająca przesłanka do tego, aby uznać VAT tego przedsiębiorcy za niekwalifikowany.

Jest tutaj jednak jeszcze jeden problem. W roku 2013 (kiedy przedsiębiorca planuje przekroczyć próg 150.000 zł przychodu), część podatku VAT będzie faktycznie nie do odzyskania. Beneficjent staje się bowiem podatnikiem podatku VAT w momencie przekroczenia wartości 150.000 zł (pierwszy rachunek, który przekracza limit powinien zostać wystawiony już w formie faktury VAT). Inaczej mówiąc, jeżeli obrót w kwocie 150.000 zł przedsiębiorca przekroczył w danym dniu, to zwolnienie traci moc z dniem przekroczenia, a opodatkowaniu podlega nadwyżka sprzedaży ponad tę kwotę. Zatem część VAT (do limitu sprzedaży 150.000 zł) będzie kosztem kwalifikowanym. W kolejnych latach beneficjent jest już zobowiązany do wystawiania faktur od początku roku obrachunkowego, zatem VAT może odzyskać.

Beneficjent, który ubiega się o refundację VAT w ramach projektu (twierdzi, że jego VAT jest kwalifikowany), chociaż ma prawną możliwość odzyskania VAT, ale nie podejmuje żadnych kroków w tym kierunku – robi to bezprawnie. Posiadanie prawa (nawet potencjalnej możliwości odzyskania VAT) wyklucza uznanie VAT za kwalifikowany.

Przepisy ustawy o VAT stanowią, że prawo do odliczenia podatku naliczonego przysługuje beneficjentowi jedynie w przypadku, kiedy spełnione są dwa warunki:

- beneficjent jest podatnikiem VAT²,
- zakupione przez beneficjenta towary i usługi wykorzystywane są przez beneficjenta do wykonywania czynności opodatkowanych.

Zatem jeżeli nie jest spełniony jeden z wymienionych warunków wówczas VAT zawarty w dokonywanych przez beneficjenta zakupach będzie stanowił wydatek kwalifikowany.

Jeżeli beneficjent prowadzi jedynie działalność szkoleniową – sprzedaje usługi wyłącznie zwolnione z VAT, nie ma prawa odliczać naliczonego podatku i tym samym go odzyskiwać. W takich przypadkach VAT można uznać za kwalifikowany.

Oczywiście równie istotne jest to, co będzie przedmiotem projektu lub przyszłej działalności beneficjenta. Podobnie jak w powyższym przykładzie, jeżeli projekt dotyczy np. usług doradczych, beneficjent będzie mógł odzyskać część podatku naliczonego i w tym zakresie będzie on niekwalifikowany.

Podobnie jest w przeciwnym przypadku. Jeżeli beneficjent prowadzi jedynie działalność doradczą opodatkowaną według stawki podstawowej (23%) i zamierza realizować projekt szkoleniowy – od momentu podpisania umowy jest zobowiązany do odrębnego ewidencjonowania zakupów z podziałem na te, które uprawniają będą do odliczania VAT, te, które nie dają takiego prawa, i te, które związane są z obojdwoma rodzajami działalności (art. 109 ust. 3 w związku z art.

² Zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o VAT podatnikami są podmioty wykonujące samodzielnie działalność gospodarczą, bez względu na cel i rezultat tej działalności. Za podatników nie uznaje się organów władzy publicznej oraz urzędów obsługujących te organy w zakresie realizowanych zadań nałożonych odrębnymi przepisami prawa z wyłączeniem czynności wykonywanych na podstawie zawartych umów cywilnoprawnych (art. 15 ust. 6 ustawy o VAT).

86 ust. 1 i art. 90 ustawy o VAT). Oczywiście jednocześnie muszą być spełnione warunki ewidencjonowania wydatków w związku z realizacją projektu.

Grupa zakupów związana z obydwoma rodzajami działalności (np. koszty ogólnego zarządu) uprawnia do odliczenia jedynie części podatku naliczonego (udziałowi sprzedaży opodatkowanej w sprzedaży ogółem). Takie odliczenie dokonywane jest w dwóch etapach:

- w roku, w którym dokonywane były zakupy, VAT od zakupów związanych z działalnością mieszaną odlicza się według proporcji z poprzedniego roku podatkowego.
- po zakończeniu roku dokonywana jest korekta odliczonego VAT na podstawie rzeczywistej proporcji obliczonej dla roku, w którym były dokonywane zakupy.

Ponieważ jednak w powyższym projekcie wszystkie koszty (nawet ogólnego zarządu) przypisuje się albo do działań projektu, albo do działalności bieżącej, pozycje mieszane nie wystąpią. To oznacza, że w przypadku tego beneficjenta, cały podatek naliczony może zostać odliczony, wobec czego będzie on w całości niekwalifikowany.

Sprawa się komplikuje, jeżeli w projekcie występują jednocześnie działania opodatkowane stawką podstawową i zwolnione z VAT. Np. w projekcie beneficjent zamierza wybudować ośrodek edukacyjny z pomieszczeniami na doradztwo. Ponieważ wcześniej nie prowadził działalności zwolnionej, musi postąpić zgodnie z art. 90 ust. 8 ustawy o VAT. Należy tu pamiętać, że beneficjent wiedząc, że w danym lokalu będzie prowadzona działalność zwolniona z VAT, musi przypisać część kosztów wybudowania ośrodka do grupy nie dającej prawa do odliczania VAT. Musi on ustalić szacunkowo wartość proporcji dla pierwszego roku, w którym prowadzona będzie działalność mieszana. Ta szacunkowa proporcja, po uzgodnieniu z naczelnikiem urzędu skarbowego, posłuży do rozliczania VAT naliczonego od zakupów, których nie można jednoznacznie przypisać ani do działalności opodatkowanej ani do działalności zwolnionej. Po zakończeniu roku odliczony podatek związany z działalnością mieszaną zostanie skorygowany na zasadach określonych w art. 91 ustawy o VAT.

Poziom dofinansowania został ustalony poprawnie i z uwzględnieniem przepisów w zakresie pomocy publicznej oraz przepisów dotyczących projektów generujących dochód (jeżeli dotyczą)

Wniosek o dofinansowanie

J.4 (pomocniczo)

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Studium wykonalności:

III.8 (głównie)

III.2 (do weryfikacji kategorii wydatków)

Dla projektów generujących dochód i nie generujących dochodu:

Liczenie luki finansowej nie dotyczy projektów objętych pomocą publiczną/pomocą de minimis, składanych przez projektodawców będących przedsiębiorcami w rozumieniu Rozporządzenia KE (WE) 800/2008. Liczenie luki finansowej nie dotyczy również projektów, których całkowity koszt nie przekracza 1 mln EUR³. Należy sprawdzić zatem:

³ W celu ustalenia, czy całkowity koszt danego projektu przekracza wskazany próg, należy zastosować kurs wymiany EUR/PLN, stanowiący średnią miesięcznych obrachunkowych kursów stosowanych przez Komisję Europejską

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Czy projekt jest składany przez przedsiębiorcę?	Tak →	
	Czy projekt jest objęty pomocą publiczną?	przejdź do drugiego przypadku	
	Czy projekt jest projektem nie generującym dochodu? W tym, czy wartość całkowita projektu jest niższa niż 1 mln euro?		
	Jeżeli tak → Czy dla projektów, które nie generują dochodu lub których dochody nie pokrywają w pełni kosztów operacyjnych, maksymalny poziom dotacji z EFRR nie jest wyższy niż maksymalna wielkość wsparcia określona w uszczegółowieniu osi priorytetowych RPO WK-P i ogłoszeniu o konkursie / naborze wniosków?		
	Czy różnica pomiędzy kosztami kwalifikowanymi i poziomem dotacji zostanie pokryta ze środków własnych beneficjenta lub innych źródeł (czy jednoznacznie wskazano zabezpieczenie środków na pokrycie tej różnicy)?		
	Czy koszty niekwalifikowane zostaną pokryte w całości ze środków własnych beneficjenta lub innych źródeł (czy jednoznacznie wskazano zabezpieczenie środków na pokrycie kosztów niekwalifikowanych projektu)?		
	Dla projektów generujących dochód:		
	Czy poprawnie wyliczono zdyskontowane koszty inwestycyjne (w tym nakłady odtworzeniowe, ale bez rezerw)?		
	Czy poprawnie wyliczono zdyskontowany przychód netto? (jako zdyskontowane przychody – zdyskontowane koszty operacyjne + zdyskontowana wartość rezydualna) ⁴		
	Czy do wyliczeń 'luki' nie wzięto podatków pośrednich, w tym podatku VAT (chyba że jest on kosztem kwalifikowanym dla projektodawcy)?		
	Czy do wyliczeń wzięto poprawną wielkość wydatków kwalifikowanych (w postaci niezdyskontowanej)?		
	Czy do wyliczeń wzięto poprawną maksymalną wielkość współfinansowania przewidzianą dla osi priorytetowej w decyzji Komisji o przyjęciu programu operacyjnego (art. 53 ust. 6)?		
	Czy poprawnie przeprowadzono wyliczenia luki na podstawie przyjętych powyżej założeń?		
	Łącznie całe podkryterium		

Dla projektów objętych pomocą publiczną: n/d

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
-----------------	---	-----------	----------------

z ostatnich sześciu miesięcy poprzedzających miesiąc złożenia wniosku o dofinansowanie. Miesięczne obrachunkowe kursy wymiany stosowane przez Komisję Europejską publikowane są w mediach elektronicznych http://ec.europa.eu/budget/infocentre/index.cfm?fuseaction=currency_historique&currency=153&Language=en

⁴ Należy pamiętać, że przy wyliczaniu luki finansowej muszą być brane pod uwagę jedynie rzeczywiste przepływy środków pieniężnych, a więc takie które odpowiadają rzeczywistym wydatkom pieniężnym. Zatem, mimo, iż pewne pozycje występują w sprawozdaniach finansowych, to jednak do obliczania luki finansowej należy je odjąć. Chodzi tutaj o:

- amortyzację i wszelkie zmniejszenia (spadek) wartości środków trwałych,
- rezerwy na nieprzewidziane wydatki (w tym tę, która została wydzielona w harmonogramie), bowiem ich poniesienie (wystąpienie rzeczywistych przepływów) obarczone jest wysokim ryzykiem.

	Czy zastosowano odpowiedni poziom dofinansowania wynikający z zapisów uszczegółowienia RPO WK-P?
	Czy wzięto pod uwagę pewne wyjątki, w których stosuje się inny poziom dofinansowania? (np. pomoc doradcza)
	Czy różnica pomiędzy kosztami kwalifikowalnymi i poziomem dotacji zostanie pokryta ze środków własnych beneficjenta lub innych źródeł (czy jednoznacznie wskazano zabezpieczenie środków na pokrycie tej różnicy)?
	Czy koszty niekwalifikowalne zostaną pokryte w całości ze środków własnych beneficjenta lub innych źródeł (czy jednoznacznie wskazano zabezpieczenie środków na pokrycie kosztów niekwalifikowalnych projektu)?

Sytuacja finansowa Wnioskodawcy/operatora nie zagraża realizacji i utrzymaniu rezultatów projektu

	Gdzie szukać informacji?	Wniosek o dofinansowanie	Załączniki do wniosku o dofinansowanie
		-	Studium wykonalności: III.10

Oceniamy w tym podkryterium następujące aspekty dotyczące tego zagadnienia:

	Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
		Czy salda niezdyskontowanych skumulowanych przepływów pieniężnych generowanych przez projekt są w każdym roku okresu odniesienia większe lub równe zero?		
		Czy beneficjent / operator posiada dodatnie roczne saldo gotówkowe pod koniec każdego roku okresu odniesienia?		
		Czy wskaźniki zadłużenia kształtuje się poniżej limitów wyznaczonych przez Ustawę, tj. 60% dla wskaźnika zadłużenia oraz 15% dla wskaźnika obsługi długu? (dla JST)		
		Czy wskaźnik pokrycia obsługi długu (WPOD) wynosi nie mniej niż 1,2? (dla pozostałych podmiotów)		
		Łącznie całe podkryterium		

Jedynie odpowiedzi 'tak' na wszystkie pytania, które dotyczą przedmiotowego projektu, umożliwiają spełnienie całego podkryterium.

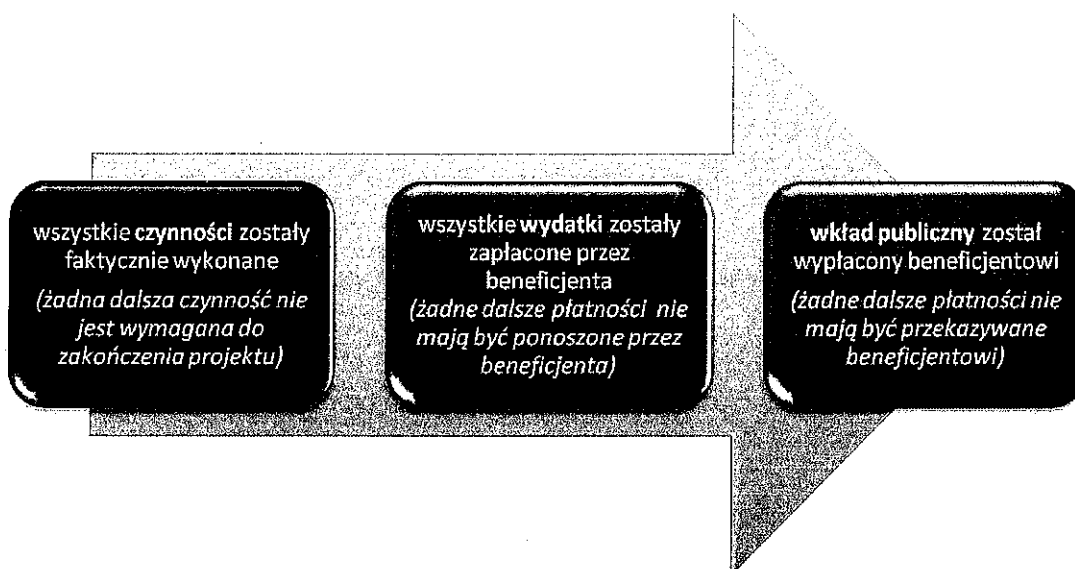
B.1.4. Trwałość rezultatów projektu

Wnioskodawca zagwarantował zachowanie trwałości rezultatów projektu minimum 5 lat od zakończenia realizacji projektu. W zależności od specyfiki poszczególnych projektów ocenie podlegają m.in.: trwałość techniczna zastosowanych rozwiązań, trwałość finansowa

przedsięwzięcia (zapewnienie niezbędnych środków na utrzymanie), trwałość struktur organizacyjnych niezbędnych dla utrzymania rezultatów.

<p>Gdzie szukać informacji?</p> 	<p>Wniosek o dofinansowanie</p> <p>Sekcja G</p>	<p>Załączniki do wniosku o dofinansowanie</p> <p>Studium wykonalności: III.10 (pomocniczo)</p>
---	--	---

Trwałość projektów współfinansowanych ze środków EFRR w ramach RPO WK-P musi być zachowana przez okres 5 lat od daty zakończenia projektu⁵. Poprzez datę zakończenia projektu należy rozumieć termin realizacji projektu wskazany przez Wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie, obliczony z uwzględnieniem przepisów art. 88 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006. Projekt możemy uznać za zakończony, jeżeli spełnione zostaną łącznie wszystkie trzy następujące kryteria:

Rysunek 1. Warunki zakończenia projektu.

Źródło:

opracowanie własne na podstawie Wytycznych w zakresie częściowego zamknięcia (COCOF09/0043/02-EN, wersja ostateczna z dnia 18 lutego 2009 r.), przyjętych przez Komitet Koordynujący Fundusze przy KE (za: pismo IPOC nr DIC-IV-9340-77-(1)-MK/09).

⁵ Zgodnie z postanowieniami art. 57 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006.

Powyższe przepisy dotyczą projektów infrastrukturalnych oraz projektów, w których dokonywany jest zakup sprzętu lub wyposażenia. Wydatki poniesione na rzecz projektu, który zostanie poddany znaczącym modyfikacjom, będą objęte procedurą odzyskiwania zgodnie z art. 98–102 Rozporządzenia Rady nr (WE) 1083/2006.

Oceniamy w tym kryterium następujące aspekty dotyczące tego zagadnienia:

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Czy nastąpi zmiana charakteru własności jednego z elementów wybudowanej w projekcie infrastruktury?		
	Czy podmiot zaprzestanie działalności produkcyjnej związanej z realizacją projektu?		
	Czy zaistnieje przyczyna znaczącej modyfikacji? (tak, jeżeli w jednym z dwóch powyższych warunków będzie odpowiedź 'tak')		
	Czy nastąpi zmiana charakteru realizacji projektu?		
	Czy nastąpi zmiana warunków realizacji projektu?		
	Czy beneficjent uzyska nieuzasadnioną korzyść?		
	Czy zaistnieje skutek znaczącej modyfikacji? (tak, jeżeli w jednym z trzech powyższych warunków będzie odpowiedź 'tak')		
	Łącznie całe podkryterium (nie spełnione, jeżeli zaistnieje przyczyna i jednocześnie jeden ze skutków – odpowiedź na zbiorcze pytanie o przyczynę będzie 'tak' i odpowiedź na skutek będzie 'tak')		

Dodatkowo sprawdzamy w tym kryterium inne aspekty trwałości:

Jak oceniać?	Projekt spełnia / nie spełnia danego podkryterium	Tak / Nie	Nie dotyczy
	Trwałość instytucjonalna – zdolność instytucjonalna		
	Czy opisano, kto będzie posiadał prawo dysponowania produktami projektu po jego zakończeniu?		
	Czy okres, na jaki zostało ustanowione prawo dysponowania produktami projektu jest dłuższe od wymaganego okresu trwałości (3 lub 5 lat)?		
	Czy podmiot odpowiedzialny za zarządzanie produktami projektu ma odpowiednie doświadczenie niezbędne do skutecznego i efektywnego zarządzania produktami projektu?		
	Czy struktura organizacyjna została opracowana i jest adekwatna do wielkości i rodzaju projektu (zapewni skuteczne i efektywne zarządzanie produktami projektu)?		
	Trwałość finansowa		
	Czy zapewniono środki, które zagwarantują stabilność finansową projektu?		
	Czy wiarygodnie opisano sposób, w jaki będzie finansowane utrzymanie projektu po jego zakończeniu?		
	Trwałość organizacyjna		
	Czy zarządzanie produktami projektu po zakończeniu jego realizacji gwarantuje ciągłość funkcjonowania produktów i użyteczność dla odbiorców?		
	Czy własność projektu po zakończeniu realizacji nie jest zagrożona? (czy właścicielem będzie beneficjent lub operator, któremu przekazanie inwestycji zostało uzasadnione w sposób wiarygodny)		
	Łącznie całe podkryterium		

B.1.5. Możliwość realizacji inwestycji

W tym kryterium badamy, czy wnioskodawca posiada udokumentowane prawo dysponowania gruntami niezbędnymi do realizacji inwestycji.

Należy zweryfikować czy każda działka, na której będzie realizowany projekt, jest w dyspozycji wnioskodawcy / operatora (czy dokumenty dotyczące prawa dysponowania gruntami obejmują wszystkie działki dotyczące projektu). Warunek ten musi być spełniony bez wyjątków, dla wszystkich działek.

Projekt spełnia / nie spełnia danego kryterium

Tak / Nie

Wnioskodawca posiada udokumentowane prawo dysponowania wszystkimi działkami niezbędnymi do realizacji inwestycji

Tak

Wnioskodawca nie posiada udokumentowanego prawa dysponowania chociaż jedną działką niezbędną do realizacji inwestycji

Nie

Jedynie odpowiedzi 'tak' umożliwia spełnienie kryterium.

B.1.6. Gotowość techniczna projektu do realizacji

Gotowość techniczna projektu do realizacji

Tak/Nie

Złożono wniosek o wydanie pozwolenia na budowę/decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej/dokonano zgłoszenia robót budowlanych nie wymagających pozwolenia na budowę

Jedynie odpowiedzi 'tak' umożliwi spełnienie kryterium.

w przypadku, gdy w ramach projektu na Wnioskodawcy ciąży obowiązek zgłoszenia robót budowlanych kryterium uznaje się za spełnione, gdy Wnioskodawca na moment złożenia wniosku o dofinansowanie projektu dokonał zgłoszenia robót budowlanych.

B.1.7. Projekt zakłada pozytywny lub negatywny wpływ na polityki horyzontalne

Wniosek o dofinansowanie

Załączniki do wniosku o dofinansowanie

Sekcja D

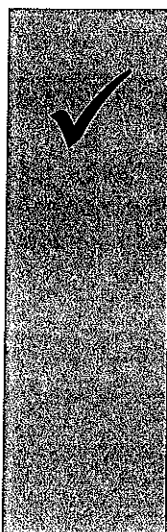
Studium wykonalności:
IV.5 (do jednej z polityk)

W tym kryterium weryfikujemy, czy projekt zakłada pozytywny lub neutralny wpływ na realizację polityk wspólnotowych. Oceniamy więc następujące aspekty dotyczące poszczególnych polityk wspólnotowych:

Projekt spełnia/nie spełnia danego podkryterium

Tak/Nie

Polityka społeczeństwa informacyjnego

Czy projekt ma neutralny wpływ na realizację polityki społeczeństwa informacyjnego? Należy ocenić czy projekt nie wywiera negatywnego wpływu na realizację polityki społeczeństwa informacyjnego.

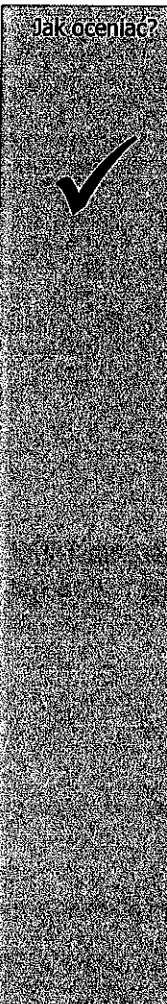
Czy projekt ma pozytywny wpływ na realizację polityki społeczeństwa informacyjnego? Należy odpowiedzieć na poniższe pytania:

Czy wnioskodawca w wyniku realizacji projektu zastosuje rozwiązania gospodarki elektronicznej (np. rozpocznie sprzedaż przez Internet, zacznie świadczyć usługi w formie cyfrowej, komunikację elektroniczną z partnerami biznesowymi (B2B))

Czy wnioskodawca w wyniku realizacji projektu udostępni szkieletową sieć internetu szerokopasmowego, łączy internetowe?

Czy przewidziano inne działania mające pozytywny wpływ na realizację polityki społeczeństwa informacyjnego?

Jak oceniać?

Projekt spełnia/nie spełnia danego podkryterium

Tak/Nie

Polityka równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji

Czy projekt ma neutralny wpływ na realizację polityki równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji? Należy ocenić czy projekt nie wywiera negatywnego wpływu na realizację polityki równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji.

Czy projekt ma pozytywny wpływ na realizację polityki równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji? Należy odpowiedzieć na poniższe pytania:

Czy w projekcie zapewni się równe traktowanie mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług lub kwestię równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do zatrudnienia, kształcenia i awansu zawodowego oraz warunków pracy lub kwestię równości wynagrodzeń za wykonywanie takiej samej pracy lub kwestię równego traktowania kobiet i mężczyzn w zakresie ubezpieczeń społecznych lub kwestię łączenia obowiązków domowych i pracy zawodowej lub kwestię przeciwdziałania bezrobociu kobiet lub kwestię równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne oraz równego traktowania w zakresie zatrudnienia, dostępu do edukacji i pracy?

Czy w projekcie przewiduje się zatrudnienie kobiet lub osób z marginalizowanych grup społecznych lub outsourcing usług uzupełniających obsługę sieci przedsiębiorstwom zatrudniającym osoby z marginalizowanych grup społecznych (np. niepełnosprawnych)?

Czy infrastruktura powstała w projekcie zostanie przygotowana w taki sposób, który ułatwi dostęp zmarginalizowanych grup społecznych (np. niepełnosprawnych)?

Czy w ramach projektu wprowadzona zostanie polityka opłat korzystna dla klientów / przedsiębiorstw zatrudniających osoby z marginalizowanych grup społecznych (np. dla różnych grup niepełnosprawnych) oraz obszarów słabo rozwiniętych gospodarczo?

Czy przewidziano inne działania mające pozytywny wpływ na realizację polityki równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji?

Jak oceniać?

Projekt spełnia/nie spełnia danego podkryterium

Tak/Nie

Zasada zrównoważonego rozwoju

Czy projekt ma neutralny wpływ na realizację polityki zrównoważonego rozwoju? Należy ocenić czy projekt nie wywiera

negatywnego wpływu na realizację polityki zrównoważonego rozwoju.

Czy projekt ma pozytywny wpływ na realizację polityki zrównoważonego rozwoju? Należy odpowiedzieć na poniższe pytania:

Czy infrastruktura zostanie przygotowana w taki sposób aby promować politykę zrównoważonego rozwoju? (np. dostosowanie infrastruktury do prowadzenia działań proekologicznych np. recyklingu odpadów, zwiększonego zużycia biopaliw w transporcie itp.)

Czy projekt wykorzystuje nowoczesne technologie o niskim oddziaływaniu na środowisko? (prowadzące do eliminacji szkodliwego oddziaływania na środowisko w przynajmniej jednym z następujących obszarów: ochrony powietrza atmosferycznego i klimatu (w tym obniżenia poziomu emisji CO²), gospodarki ściekowej, gospodarki odpadami, ochrony gleb, wód podziemnych i powierzchniowych, hałasu i wibracji)

Czy w projekcie przewiduje się instalację nowoczesnych systemów monitoringowych? (np. poziomu emisji zanieczyszczeń do atmosfery, gleby, wody, poziomu zanieczyszczeń w obrębie zakładu produkcyjnego itp.)

Czy infrastruktura zostanie przygotowana w taki sposób, aby chroniła przed emisjami chemicznymi, elektrycznymi i magnetycznymi (np. urządzenia chroniące przed promieniowaniem i emisjami)?

Czy przewidziano inne działania mające pozytywny wpływ na realizację polityki zrównoważonego rozwoju?

Kryterium można uznać za spełnione po uzyskaniu co najmniej jednej odpowiedzi 'tak' na którekolwiek pytanie w każdym podkryterium.

B.1.8. Strategiczny charakter projektu i komplementarność z innymi przedsięwzięciami

Wniosek

C.1.4 (głównie)

Załączniki

Studium wykonalności:

IV.2 (głównie)

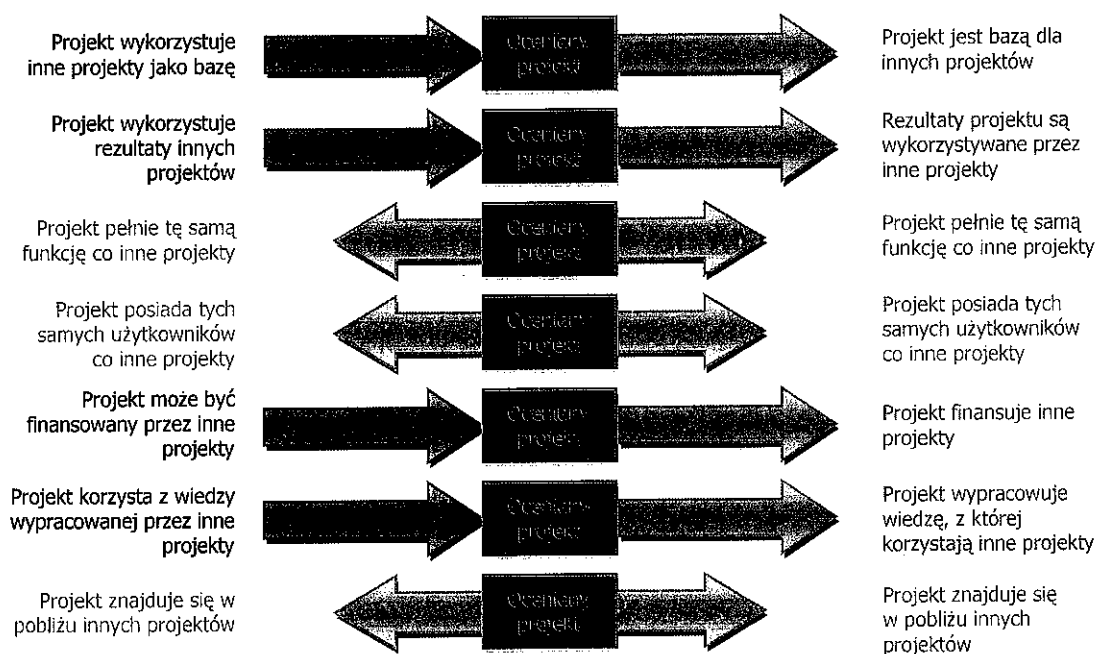
II.5 (pomocniczo)

W ramach tego kryterium oceniamy czy występują powiązania projektu z innymi projektami lub działaniami realizowanymi z innych źródeł (projekty muszą być już realizowane lub przynajmniej pozytywnie zweryfikowane do dofinansowania w przypadku finansowania ze środków zewnętrznych). Należy pamiętać, że żeby uznać projekt za komplementarny z projektem ocenianym, musimy podczas oceny pozytywnie zweryfikować przynajmniej jedną z poniższych cech obu projektów:

- oceniany projekt może być bazą dla wskazanego projektu który korzysta z jego produktów i rezultatów, aby stworzyć własne
- oceniany projekt może korzystać ze wskazanego projektu i wykorzystywać go do swojego powstania lub funkcjonowania (nie może bez niego istnieć)

- oceniany projekt pełni tę samą funkcję co wskazany projekt? (np. wodno-kanalizacyjną, turystyczną, transportową)
- oceniany projekt jest wykorzystywany przez tych samych użytkowników, którzy używają jednocześnie produktów / rezultatów wskazanego projektu
- oceniany projekt może być finansowany przez produkty / rezultaty powstałe we wskazanym projekcie
- oceniany projekt może powstać dzięki wiedzy nabytej / powstałej podczas realizacji wskazanego projektu
- oceniany projekt może znajdować się w bezpośrednim sąsiedztwie wskazanego projektu

Powiązania te szczegółowo przedstawia poniższy diagram:

Rysunek 1. Kierunkowość zależności pomiędzy komplementarnymi projektami.

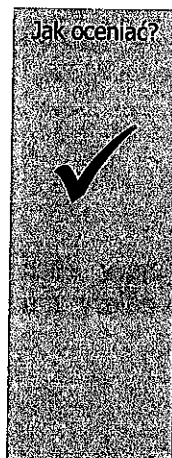
Źródło: opracowanie własne.

W tym kryterium badamy powiązania:

1. z działaniami w ramach funduszy europejskich, w szczególności w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (osie V i VI) i Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (osie VI i VIII); Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (oś 3);
2. z innymi działaniami zrealizowanymi przez wnioskodawcę ze środków własnych;
3. z działaniami zrealizowanymi w ramach programów finansowanych ze środków Funduszy Strukturalnych w latach 2004-2006 oraz ze środków przedakcesyjnych i innych środków pomocowych.

W pierwszym punkcie badamy zgodność przedmiotowego projektu chociaż z jednym projektem z przynajmniej jednej z wymienionych osi priorytetowych / jednego z programów.

Odpowiedź twierdząca na każdy z trzech punktów umożliwia spełnienie całego kryterium. Kryterium można uznać za spełnione po uzyskaniu co najmniej jednej odpowiedzi 'tak' na pytanie w każdym podkryterium.

Ocenie podlega wynikający z dokumentów strategicznych, planów wieloletnich bądź innych dokumentów planistycznych wnioskodawcy stopień komplementarności i powiązania projektu z:

Z działaniami w ramach funduszy europejskich, w szczególności w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego (Os priorytetowa 5 działanie 5.6 i Os priorytetowa 6 działanie 6.1.) i Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (Osie priorytetowe VII i VIII); Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (Os priorytetowa 3);

Z innymi działaniami zrealizowanymi przez Wnioskodawcę ze środków własnych;

Z działaniami zrealizowanymi w ramach programów finansowanych ze środków Funduszy Strukturalnych w latach 2004-2006 oraz ze środków przedakcesyjnych i innych środków pomocowych.

Tak/Nie

Tak/Nie

Tak/Nie

B.2.1. Oczekiwane rezultaty projektu w sposób bezpośredni wspierają realizację celów określonych w Uszczegółowieniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla Działania 1.1.

Wniosek

C.1.2 (pomocniczo)

Załączniki

Studium wykonalności:

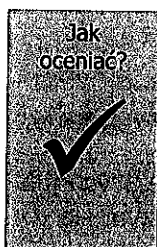
II.5 (głównie)

II.8 (głównie)

II.4 (pomocniczo)

Podniesienie bezpieczeństwa ruchu

W tym podkryterium oceniamy:

Projekt przyczyni się do:

0-7 pkt

Podniesienia bezpieczeństwa ruchu

Nie 0 pkt

Tak 2 pkt

Ekspert w tym kryterium musi zbadać w jakim stopniu (w jakich elementach i parametrach) stan istniejący na drodze, w ciągu której realizowany jest projekt, zagraża bezpieczeństwu wszystkich uczestników ruchu a następnie ocenić czy dany projekt zakłada działania polegające na podniesieniu najistotniejszych elementów mających wpływ na bezpieczeństwo.

Przykładowe rozwiązania:

- Umożliwienie przejazdu na całym odcinku drogi przez rowerzystów (bez konieczności wjeżdżania na jezdnię);
- Wydzielenie ścieżki rowerowej z chodnika (zmniejszenie prawdopodobieństwa chodzenia pieszych po ścieżce rowerowej);
- Zaplanowanie skrzyżowań w sposób gwarantujący bezpieczeństwo (skrzyżowania bezkolizyjne, światła dla rowerzystów itp.)

Projekt przyczyni się do powstania systemu regulacyjnego usprawniającego ruch komunikacyjny

Jeżeli wnioskodawca będzie udowadniał, że system regulacyjny usprawniający ruch komunikacyjny nie ma zastosowania w przypadku jego projektu i przez to należy mu przyznać punkty – nie wolno tego robić.

Warunek wstępny przyznania punktów:

Wykonanie przeglądu funkcjonujących lokalnie urządzeń, które mogą tworzyć załączek systemu regulacji ruchu drogowego.

Punkty można przyznać, jeżeli zaproponowane zostanie przynajmniej jedno z poniższych rozwiązań:

- znaki o zmiennej treści funkcjonujące łącznie z czujnikami
- sygnalizacja świetlna dostosowująca się do natężenia ruchu lub do komunikacji miejskiej,
- integracja urządzeń drogowych i systemów zarządzania ruchem zarówno na płaszczyźnie sprzętowej, jak i oprogramowania,

Projekt przyczynia się do:

0-3 pkt

Powstania systemu regulacyjnego usprawniającego ruch komunikacyjny

Tak	3
Nie	0

Projekt przyczyni się do poprawy spójności komunikacyjnej poprzez połączenie istniejących ścieżek rowerowych na terenie działania poszczególnych samorządów

Ekspert musi ocenić czy przedmiotowy projekt przyczyni się do wykorzystania istniejących już ścieżek rowerowych z nowo wybudowanymi. Ponadto należy sprawdzić czy przyczyni się to do poprawy spójności komunikacyjnej na przedmiotowych szlakach rowerowych.

Projekt przyczynia się do:

0-5 pkt

Poprawy spójności komunikacyjnej poprzez połączenie

Tak	5
-----	---

istniejących ścieżek rowerowych na terenie działania poszczególnych samorządów

Nie

0

W przedmiotowym kryterium wnioskodawca musi uzyskać minimum 5 punktów.

B.2.2. Projekt jest zgodny z określonymi w Uszczegółowieniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego najbardziej pożądanymi typami projektów.

Gdzie szukać informacji?

Wniosek

C.1 (pomocniczo)

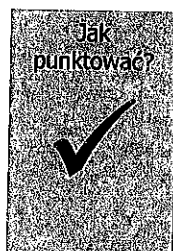
Załączniki

Studium wykonalności:

II.8 (głównie)

II.1 (pomocniczo)

W tym kryterium wystarczy odpowiedzieć, na pytanie, czy działania projektu są ściśle związane z rozbudową istniejącej sieci dróg rowerowych

Jak punktować?

Projekt jest zgodny z preferowanymi typami projektów

0-10

Kompleksowe projekty zakładające budowę i rozbudowę systemu ścieżek rowerowych, w tym łączenie odcinków już powstałych przy udziale środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Nie

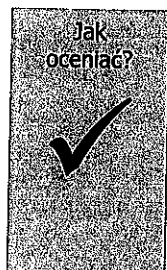
0 pkt

Tak

10 pkt

B.2.3. Gotowość techniczna projektu do realizacji

Ocenie podlega zaawansowanie prac przygotowawczych do uruchomienia projektu:

Jak oceniać?

Gotowość techniczna projektu do realizacji

0-10

Złożony został wniosek o wydanie pozwolenia na budowę/decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej/dokonano zgłoszenia robót budowlanych nie wymagających pozwolenia na budowę

3 pkt

Uzyskana została ostateczna decyzja o pozwoleniu na budowę/została wydana decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej/dokonano zgłoszenia robót budowlanych nie wymagających pozwolenia na budowę

10 pkt

Aby kryterium uznać za spełnione projekt musi uzyskać min. 3 pkt.

W przypadku, gdy w ramach projektu na Wnioskodawcy ciąży obowiązek zgłoszenia robót budowlanych należy przyjąć następujący sposób postępowania:

- jeżeli na moment złożenia wniosku o dofinansowanie projektu Wnioskodawca dokonał zgłoszenia robót budowlanych należy przyznać 3 pkt,

- jeżeli na moment złożenia wniosku o dofinansowanie projektu zgłoszenie zostało uprawnomożnione, czyli właściwy organ nie wniósł sprzeciwu co do dokonanego zgłoszenia wówczas Wnioskodawca otrzymuje 10 pkt.

B.2.4. Szerszy wpływ projektu

Wniosek

C.1.4 (głównie)

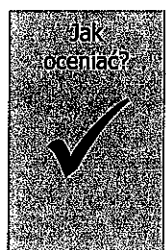
Załączniki

Studium wykonalności:

II.8 (głównie)

II.4 (pomocniczo)

Projekt wpłynie na łatwiejsze połączenie z miejscowościami wypoczynkowymi.
W ramach tego kryterium oceniamy:

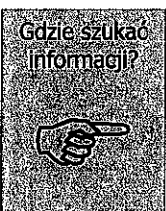
Projekt wpłynie na łatwiejsze połączenie z miejscowościami wypoczynkowymi; 0-5

Projekt wpłynie na łatwiejsze połączenie z miejscowościami wypoczynkowymi; 0-5 pkt

Projekt przyczynia się do podniesienia jakości życia na obszarach wiejskich. 0-5 pkt

Aby kryterium uznać za spełnione projekt musi uzyskać min. 5 pkt.

B.3.1. Projekt przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego

Wniosek

C.1.4 (głównie)

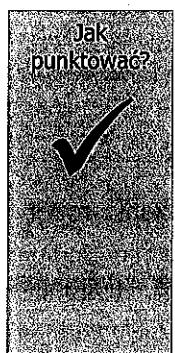
Załączniki

Studium wykonalności:

II.8 (głównie)

II.4 (pomocniczo)

W ramach tego kryterium oceniamy:

Realizacja projektu powoduje zmniejszenie zagrożenia wypadkami z udziałem rowerzystów 0-10

Budowa wyniesionego przejścia dla pieszych 2 pkt

Instalacja sygnalizacji świetlnej na skrzyżowaniu 2 pkt

Budowa wyгородzenia wzdłuż chodnika 2 pkt

Instalacja barier ochronnych wzdłuż krawędzi 2 pkt

Usunięcie przeszkód stałych z otoczenia ścieżki np. drzew, słupów itp. 2 pkt

